

Gata cu dansul? Tineri extremiști pe TikTok și alte mituri

Despre interzicerea platformei, reglementarea ei și mituri despre tineri

- 1. De ce avem această subiect: TikTok se dorește a fi interzis în România**
- 2. Imaginea TikTok-ului în România**
- 3. Context: A fi tânăr (pe TikTok) în România**
- 4. O scurtă privire asupra platformei TikTok - mituri și probleme**
- 5. Regulamentele UE și TikTok**
- 6. Soluții realiste la problema radicalizării prin TikTok**
- 7. Câteva concluzii**

1. De ce avem această subiect: TikTok se dorește a fi interzis în România

Platforma TikTok este acuzată, în special de politicienii dezavantajați, de multe rele actuale: dezinformare, propaganda, tineri pasivi care sunt radicalizați de partide extremiste. **În această ecuație amețitoare, unde TikTok pare a fi echivalent cu extremismul la tineri, soluția propusă este interzicerea platformei, ca [în India](#) sau [cum se dorește în SUA](#).** Interzicerea prin orice tip de lege a unei astfel de platforme pentru reducerea extremismului la tineri - cauzat de societatea românească actuală - este, pe scurt spus, naivă și nerealistă. Și [probabil neconstituțională](#).

De fapt, discuția despre interzicerea TikTok-ului ar trebui să fie discuție mai largă pe tema relației tehnologie-lege, digital și fizic, tineri și decidenți politici.

Relația tehnologie-lege este una complicată. Tehnologia tinde să o ia în față, iar legea rămâne ori pe loc, ori face progrese incrementale. Actualmente, [conceptul de law lag](#) (întârzierea legii) în relație cu tehnologia a prins multă popularitate pentru descrierea acestui fenomen de lentoare a legii. Legea, adică reglementarea, tinde spre constrângere și limitare, pentru diverse scopuri. **Când vine vorba de tehnologie, interzicerea unei tehnologii în totalitate este o raritate - mai degrabă o excepție excepțională, decât o regulă.** Armele nucleare

sunt unul din puținele exemple clare în acest sens de interzicere a utilizării, printre altele. Puține tehnologii ajung să fie interzise în totalitate, dar în propunerea de regulament UE privind inteligența artificială avem, totuși, utilizări [cu un risc ridicat, care sunt interzise](#). Interzicerea TikTok-ului în România, eventual după modelul Indiei, este o sugestie grăbită care ignoră soluțiile legislative în vigoare pentru contracararea radicalizării tineretului prin intermediul propagandei online.

După cum notam într-un articol anterior pe tema [sănătății democrației românești](#), administrația lui Joe Biden de la Casa Albă, cât și state membre ale Uniunii Europene, precum Franța, Belgia, Danemarca Olanda și Estonia, au publicat interdicții de folosire a aplicației TikTok pe telefoanele funcționarilor publici. Directoratul Național de Securitate Cibernetică (DNSC) din România a împins interzicerea TikTok [pe dispozitivele instituțiilor publice, în urma unei analize de securitate a Serviciul Român de Informații \(SRI\)](#). Prelucrarea și partajarea cu terți a datelor cu caracter personal în moduri netransparente, și sub tutela "securității naționale" (orice ar însemna asta), sunt sugerate ca rațiuni pentru aceste decizii.

Doar că aceste practici folosite și pentru personalizare de conținut, dar și pentru livrare de reclame pe baza profilelor sunt deja consacrate în economia digitală și nu sunt unice TikTok-ului ca platformă, ci sunt practicate de aproape toate marile platforme de social media de azi. Nu [neapărat conform GDPR](#), dar aceasta este o altă discuție. În orice caz trecerea de la interzicerea la nivel de funcționari publici la întreaga populație ar fi o măsură extremă.

2. Imaginea TikTok-ului în România

Platforma TikTok a pus decidenții politici din România într-o poziție incomodă. Cu peste 7 milioane de utilizatori români, 95% din ei fiind tineri (17-35 ani), [conform Think Tank-ului Global focus](#), TikTok reprezintă deja o forță majoră de diseminare a campaniilor politice din România din 2024. Pentru unii, TikTok e o platformă pentru căutare de sine, explorare identitară, umor și modă, iar pentru alții, ca parlamentarul român Rareș Bogdan, TikTok e doar un mijloc de radicalizare (de dreapta) a tinerilor, de expunere la propagandă AUR și Pro-Kremlin. Așadar, [argumentează Rareș Bogdan](#) (PNL) împreună cu Lucian Romașcanu (PSD), platforma trebuie reglementată imediat sau închisă.

În același timp, aceeași discuție este purtată în SUA, doar că, invers pe spectrul ideologic, [se argumentează că TikTok-ul transformă tinerii în marxisti mult prea apropiați de cauza Palestiniană](#), alimentând o panică roșie de stânga (red scare) cu reverberații culturale puternice. TikTok, ca platformă, în această imagistică, duce la extremism politic printre tinerii care nu pot gândi critic - ni se spune - și care nu pot distinge mesajul politic propagandistic de orice altceva.

În această imagine sumbră tinerii pe TikTok par a fi niște consumatori pasivi de conținut online, zombificați, lipsiți de capacități de analiză sau reflecție, cărora li se umple capul cu extremism politic. Acest lucru, este, evident, fals și contribuie la discursurile și narațiunile discriminatorii la adresa tinerilor de azi, din SUA dar și din România.

TikTok e acuzat de radicalizare a tinerilor [prin intermediul propagandei](#) (de extremă dreapta) receptate necritic, nefiltrat și pasiv, dar și prin campanii atractive și populiste ale extremiștilor, deși [87% din tineri spun că nu au încredere \(deloc sau puțin\) în orice mesaj politic pe social media](#). Această imagine distorsionează modul în care cetățenii se raportează la mesajele mediatice. Oamenii tind să proceseze mereu mesajul mediatizat, prin propriul lor filtru și conform aptitudinilor lor de a [identifica tehnici de persuasiune](#). Mai mult, tinerii români, conform ultimelor studii, tind să fie dezinteresați de politică, [62% din ei nefiind interesați deloc de astfel de subiecte](#), iar 80% din ei n-au participat la nici un fel de activitate politică în ultima vreme. Așadar, aici întâlnim un paradox, sau o contradicție. **Dacă tinerii români nu sunt interesați de politică și nici nu activează în această zonă în vreun fel considerabil, conform studiilor riguroase în acest sens, cum pot toți tinerii, luați drept un întreg demografic, să fie predispuși extremismului?**

3. Context: A fi tânăr (pe TikTok) în România

Tinerii care țin cu partide extremiste o fac, [conform studiilor din domeniu](#) și experților în [psihologia dezvoltării umane](#), pe baza unui sentiment general de nemulțumire, [neîncredere în democrația românească](#), condiții socio-economice precare alimentate de inegalitate și inechitate brutală, [nereprezentare politică](#), și lipsă de integrare în politică. **Cauzele pentru aceste simptome neliniștitoare ale tineretului român rezidă în afara platformei TikTok.** Ele se regăsesc în societatea românească, care a devenit din ce în ce mai inegală și inechitabilă economic, social și cultural, [și din ce în ce mai protecționistă și gerontocrată](#) când vine vorba de ce categorii de vârstă au acces la resursele puterii politice.

[Conform unei analize făcute de Edit Gyenge, pentru Panorama.ro](#), generația X (născuți între 1964-1980) este dominantă în ambele camere ale Parlamentului și are cea mai mare putere economică din țară. Între timp, Generația Z (1997-2010), adică tinerii de azi, sunt la fundul ierarhiei puterii politice și economice din România. Alienarea dintre generații, lipsa dialogului intergenerațional, condescendența celor în vârstă față de mulți tineri, polarizarea generațională, contribuie la acest hău generațional, politic și economic. Pe acest fond apare ”problema radicalizării pe TikTok” a tinerilor.

Mai mult, dacă ne uităm pe cifre George Simion, liderul AUR și posibil viitor candidat pentru prezidențiale, [are peste 400,000 de followeri pe TikTok](#). Un simplu calcul matematic ne arată o realitate diferită: din 7 milioane de utilizatori tineri (17-35) doar 6% îl urmăresc pe Simion. Asta dacă presupunem că toți followerii sunt tineri din această categorie de vârstă - lucru care probabil nu este adevărat. Prin urmare, un număr mic, în termeni relativi, din

tinerii activi pe TikTok îl urmăresc pe exponentul extremismului de dreapta pe TikTok. În termeni absoluți, acest număr este considerabil. Ce încercăm să ilustrăm aici este faptul că această discuție despre TikTok ca mijloc de extremizare politică a tinerilor, ca întreg demografic, este un argument slab, înșelător și simplist, care se referă, de fapt, la o minoritate de tineri.

4. O scurtă privire asupra platformei TikTok - mituri și probleme

TikTok este una dintre cele mai populare aplicații de social media de azi, [cu peste 2 miliarde](#) de utilizatori, [din care cei mai mulți sunt tineri](#). TikTok este o platformă deținută de compania-mamă chinezească ByteDance și s-a desprins din Musical.ly. Aceasta din urmă [a fost cumpărată cu 1 miliard de dolari de către ByteDance](#), o aplicație americană care făcea cam același lucru ca TikTok-ul de azi. Când aplicația Musical.ly era deținută de o companie americană, rareori erau găsite narațiuni în spațiul public despre cum dansatul pe muzică duce copiii la extremism. Încă de la început, **pe baza faptului că TikTok își are originile în China, a existat un grad ridicat de reticență - uneori justificată, alteori nu - față de TikTok.**

Legăturile companiei cu guvernul chinezesc nu pot fi ignorate, dar nu trebuie exagerate. [Conform lui Shaomin Lin, expert în economia chineză, scriind pentru The Conversation](#), schimbul de date cu caracter personal între sectorul privat chinezesc și cel public, adică guvernul chinez, este un lucru des practicat în China. Cât timp TikTok va fi deținut de ByteDance, expertul Shamin Lin crede că ”ByteDance va folosi TikTok pentru a susține partidul - nu doar pentru supraviețuirea afacerii sale, ci și pentru siguranța personalului ByteDance și TikTok, precum și a familiilor acestora”. Astfel, conform analizei lui Lin, legătura dintre aplicația TikTok și guvernul chinez este cât se poate de concretă și evidentă. Dar la nivel de intervenție guvernamentală în operațiunile aplicației, lucrurile sunt neclare.

Într-adevăr, pe lângă schimbul de date între platformă și guvernul chinez, **TikTok-ul suferă de multe alte probleme când vine vorba de încălcarea vieții private** prin prelucrarea [de date într-un mod agresiv](#) și [ilegal, fapt demonstrat](#). Pe lângă asta, conform unui raport Amnesty International, [TikTok împinge copiii spre conținut dăunător la adresa sănătății lor mintale](#). Un reportaj recent din Irlanda sugerează același lucru cu privire la [conținut de promovare a sinuciderii](#). Mai mult, [conform lui Izzy Copestake, scriind pentru District Magazine](#), algoritmul TikTok împinge materiale misogine și sexiste agresive (de genul Andrew Tate) spre băieții adolescenți, fără interesul lor real în astfel de conținut online.

Doar că astfel de tehnici nu sunt specifice doar TikTok-ului ca atare - din păcate sunt regăsite și pe celelalte mari platforme. Dependența de un model de afaceri și un sistem economic tehnologic orientat spre anihilarea anonimatului, cotropirea calității atenției indivizilor și vieții private pe internet duce marile platforme la astfel de comportamente, iar [profiturile încasate de pe urma unui astfel de comportament sunt foarte atractive](#). Există însă și soluții pe care le discutăm în următoarele capitole.

TikTok, ca multe platformele digitale de astăzi, conține multe straturi sociale, culturale și politice, pe lângă cele pur tehnice. Cultura digitală a platformei, mai ales cea a tineretului, este de o vastitate impresionantă. Pe TikTok, foarte mulți tineri, prin comunități foarte specifice și nișate, își explorează particularitățile, idiosincraziile personale, interese comune, deschid afaceri din care încearcă să își asigure traiul și cunosc persoane similare lor pentru a forma noi conexiuni interumane. Conform unor studii din antropologia digitală, [TikTok-ul este un loc subversiv \(politic și cultural\) pentru tineri, mai ales în materie de explorare de gen, identitară sau care tine de sexualitate](#). TikTok-ul, prin disponibilitățile sale specifice, adică un format audio-video scurt, de câteva secunde, facilitează comunicarea rapidă, explorarea artistică și creativă a sinelui și a altor creatori de conținut și încurajează discuția colaborativă prin intermediul TikTok Live și [Stiching](#)-ului.

Interzicerea TikTok-ului ar implica forțarea unei migrări digitale masive de consumatori, dar și de creatori, spre alte platforme online deja populare și problematice, cum sunt Facebook sau Instagram de la Meta. Acest lucru ar consolida poziția pe piață a serviciilor Meta, cu riscul monopolului în materie de servicii de tip social media. Lucru care deja s-a întâmplat în India, [după interzicerea bruscă a TikTok-ului](#). Această delocalizare digitală forțată vine în favoarea marilor platforme americane, cum ar fi Instagram, pentru funcționalitatea Reels. Platformele Meta au [absorbit un număr considerabil de utilizatori din India](#). Consecințele din India ne pot învăța un lucru: interzicerea unei aplicații precum TikTok presupune daune la adresa micilor antreprenori care-și făceau publicitate pe TikTok, influenceri de pe TikTok care vor rămâne fără muncă și artiști a căror popularitate și vizibilitate va dispărea peste noapte, printre altele, pentru că portarea sau transferul creațiilor sau a utilizatorilor nu este posibilă în practică.

Mai mult, **TikTok-ul nu este o platformă uniformă, monolitică, din punct de vedere cultural**. Este un loc, în mare, a tinerilor, iar unii cercetători au observat o retorică care incită la ură față de tineri [prin prisma faptului că aceștia folosesc TikTok](#). Spațiile dominate de tineret tind să fie catalogate, în mod nedrept, discriminatoriu și simplist, de alte generații ca fiind imature, naive, necritice și puerile, lucru care a fost provocat în mod repetat de tineri pe TikTok [și de cercetători care investighează aceste comunități](#). Platforma TikTok este atât un loc unde există pericole aduse la drepturile fundamentale, mai ales la adresa vieții private, dar și un loc unde oamenii se întâlnesc, discută colaborativ, explorează și descoperă noi moduri de a fi în lume, artă nouă, muzică nouă, filme noi, mișcări și idei noi interesante.

5. Regulamentele UE și TikTok

Interzicerea TikTok se fundamentează pe o înțelegere parțială a aplicației. Reglementarea aplicației, în schimb, există - deja este subiectul a 2 regulamente în Uniunea Europeană - cel privind piețele digitale (DMA) și cel privind serviciile digitale (DSA).

Încă din 17 februarie 2024, regulamentul privind serviciile digitale ([Digital Services Act - DSA](#)) a intrat în vigoare la nivelul Uniunii Europene. Unul din scopurile regulamentului

privind serviciile digitale este protecția drepturilor fundamentale ale utilizatorilor pe internet, prin impunerea celor mai multe obligații asupra furnizorilor de mari platforme digitale, cum ar fi Meta, TikTok, Google sau Twitter, printre altele, desemnate drept VLOPS (Very Large Online Platforms) - reglementate unitar la nivelul UE - în special pentru combaterea conținutului ilegal online, cu respectarea a Cartei drepturilor fundamentale.

Având în vedere faptul că regulamentul DSA vizează mari platforme precum TikTok, remarca parlamentarilor români Lucian Romașcanu și Rareș Bogdan, [legată de nevoia imediată de reglementare "serioasă" a platformei TikTok](#), la nivel național, denotă o lipsă de cunoștințe "serioase" despre cadrul normativ - european - în vigoare și în România de mai bine de trei luni. Platforma TikTok, de exemplu, trebuie să respecte principiile din regulamentul DSA conform cărora trebuie implementate "**respectarea libertății de exprimare, contracararea conținutului ilegal și reacția rapidă la acesta (știri false, propagandă, discursuri de incitare la ură, hărțuire și abuzuri asupra copiilor) și crearea posibilității ca utilizatorii să semnaleze un astfel de conținut**". Așadar, conținutul propagandistic sau cel care incită la ură este strict reglementat, în echilibru cu libertatea de exprimare, pe TikTok. Fix acel tip de conținut pe care cei doi parlamentari nu-l doresc pe TikTok.

ANCOM, în calitate de coordonator al serviciilor digitale, este autoritatea națională care trebuie să se ocupe de acest demers de identificare a problemelor sistemice provenind din România și a lucra împreună cu Comisia Europeană pentru aplicarea DSA prin responsabilizare a platformei TikTok, mai ales în contextul celor 4 rânduri de alegeri din 2023. Autoritățile române, ca orice persoană interesată, poate face și plângeri pe regulamentul DMA direct la Comisia Europeană. De fapt, [Comisia Europeană a început demersuri, din a treia zi de după intrarea în vigoare a regulamentului DSA împotriva TikTok](#) în domenii ce țin de "protecția minorilor, transparența publicității, accesul la date pentru cercetători, precum și gestionarea riscurilor legate de designul care creează dependență și de conținutul dăunător". **Prin urmare, reglementare la nivel european a marilor platforme online (TikTok și altele) există, și acțiune directă împotriva platformei TikTok pentru nerespectarea legii există. Trebuie să vedem în timp cât de eficientă este.** Momentan, mai bine să contribuim cu exemple și argumente în acest sens.

Interzicerea TikTok-ului, în acest context - ca de altfel și a oricărei rețele sociale de acum sau viitoare - este o decizie neînțeleaptă care ar sparge o cultură digitală eterogenă întregă, subversivă, dinamică și multiplicitară, pentru a atinge un scop care nu poate fi atins prin interzicerea unei platforme digitale.

6. Soluții realiste la problema radicalizării prin TikTok

Când a apărut tehnologia romanului, ca mijloc de storytelling, în Europa secolului XVIII, tinerii au fost blamați că vor deveni "couch potatoes" (leneși la pat) care citesc toată ziua și nu mai merg la biserică sau nu mai citesc Biblia ci ficțiune.

Când a apărut ziarul, o nouă panică morală a lovit europenii, printre ei marele filosof (anti-democrat, anti-liberal) Nietzsche care spunea că ziarul este unul din motivele decadenței culturale europene, fiind, parafrazând, vomă pe hârtie.

Radioul a avut același efect amețitor asupra imaginarului european.

Televiziunea, supranumită ucigașa cititului, a fost văzută de mulți ca aducând moartea culturii înalte.

Internetul, mai ales rețelele sociale de tip social media au creat o panică morală pe tema fracturării comunităților vechi - [și legăturilor sociale](#) - prin intermediul accesului la tot felul de comunități online, globale.

Un tipar se observă aici cu ușurință - orice mijloc nou de comunicare (pe cale orală, scris, audio-video, etc), de explorare de sine și a altora, stârnește multe angoase sociale, culturale și politice, și destabilizează vechea ordine a unei societăți naturalizate prin rutina socială.

După cum nota istoricul comunicațiilor Harold Innis, fiecare nou mijloc de comunicare (de la tablete de clei până la social media) a fost folosit pentru a fragmenta sau alimenta vechile societăți încă din antichitate.

Se fragmentează astăzi o veche ordine prin TikTok?

TikTok pare a fi forța care generează reacționarism din partea multor persoane la nivel internațional și național, fiind simbolul decadenței gândirii la tineri și alunecării rapide dar sigure spre extremism de dreapta și stânga, în funcție de frica specifică statului din care aparții. După cum sugera, percutant, președinta Signal, Meredith Whittaker, [această frică reiese din paranoia și intoleranța față de disidența politică](#) (când de stânga, când de dreapta, indecizia e alimentul fricii) care se manifestă, printre crăpături și dansuri, pe TikTok.

Actualmente, pentru a ne confrunța atât cu radicalizarea tinerilor prin intermediul rețelelor sociale de tip social media este nevoie de **coroborarea și întărirea instrumentelor de gândire ale tinerilor prin educație media, educație digitală și gândire critică**. Deja în România asociații precum [Mediawise](#) sau [Centrul pentru Jurnalism Independent](#) susțin și furnizează astfel de soluții educaționale de educație media și gândire critică, care ar trebui însă implementate la nivel general. În general, aceste lucruri presupun:

- Dezvoltarea de cunoștințe la tineri pe teme digitale și drepturile omului
- Dezvoltarea unui scepticism sănătos la adresa veridicității iluzorii a produselor media (imagini, text, audio-video, etc)

- Capacitatea de identificare a unor erori de argumentare în campaniile politice făcute pe social media
- Capacitatea de identificarea a tacticilor de persuasiune politică folosite pe rețelele de socializare de către politicieni populiști (noi versus ei, bine versus rău, poporul versus globaliști, etc)
- Dezvoltarea capacității de colaborare spre demontarea mesajelor distorsionate și distorsionante
- Oferirea către tineri de limbajul tehnic adecvat pentru identificarea tiparelor conținuturilor înșelătoare, manipulative sau cu intenția de dezinformare
- Tratarea tinerilor ca buni gânditori în devenire, nu ca ființe ignorante și mânuite de iluzii

În absența educației media și educației digitale, gândirii critice și a altor instrumente de acest fel, adică a familiarizării tinerilor (și nu numai!) cu prejudecățile și limitările inerente fiecărui tip de canal de comunicare, **impactul real social, politic și cultural al TikTok rămâne o cutie neagră**. Numai că blamul nu trebuie pus pe individul tânăr fiindcă n-a reușit să identifice, clar și la obiect, ce este fals și ce nu, ce este manipulare și ce nu, ce este suspicios și ce nu.

Avem nevoie, după cum nota filosoful Clujean Ciprian Mihali, [de rețele de actori cognitivi](#), producători de cunoaștere și de verificare a veridicității unor informații și a tehnicilor de manipulare și persuasiune întâlnite pe social media. Aceste rețele sunt colaborative și cooperative, și au ca scop să ne facă viața mai ușoară în materie de procesare de informații de care ne lovim zilnic. Unui individ în creștere, care se confruntă identitar cu mii de confuzii zilnice, îi este imposibil să lupte cu o maree de tehnici de persuasiune, algoritmi care-i vor atenția constantă și necritică pentru generarea de date cu caracter personal pentru personalizarea de conținut și livrarea de reclame. O astfel de rețea de actori cognitivi poate fi și un grup de WhatsApp de persoane care comunică între ele despre intențiile lui X politician pentru a obține votul unui tânăr pe social media. O comunitate de actori cognitivi se poate sprijini în situații de incertitudine mediatică și comunicațională, iar prin prisma colaborării rețeaua este întărită.

7. Câteva concluzii

Avem soluții legislative pentru ilegalitățile de pe marile platforme online. Regulamentul DSA deja constrânge TikTok-ul în materie de conținut ilegal găzduit. Doar că TikTok-ul nu este prima cauza a nevrozelor sociale care au dus la tineri extremiști. **TikTok este simptomul care acutizează efectele cauzelor. Azi e TikTok, mâine s-ar putea să fie altă platformă.** Radicalizarea apare într-un context specific al lipsei de putere și sentimentului de neputință. Tinerii nu au putere politică. Nu au comunități largi unde să se mobilizeze spre putere politică. Vocile lor nu sunt auzite - și când sunt, sunt aruncate imediat la coșul de gunoi, ca fiind "idealisme" ale tinereții.

Atât otravă cât și medicament - așa ar putea fi văzut **TikTok-ul pentru tineret**. TikTok-ul este locul unde vocile multor tineri, mai ales a celor din comunități defavorizate, se fac - poate pentru prima oară - auzite. Prețul pe care-l plătesc tinerii pentru acest mijloc este foarte mare: daune aduse la adresa sănătății lor mintale, la adresa sănătății atenționale, și la adresa drepturilor lor fundamentale.

Eșecurile societății românești de ieri s-au concretizat în viețile particulare ale tinerilor de azi. TikTok-ul ne-a pus oglinda în față, ca societate, și nu ne-a plăcut ce am văzut.

Acest articol este scris de Bogdan L., un tânăr de 23 de ani. Culmea, nu este activ pe TikTok.